Funksjonalismen

Første verdenskrig satte punktum for et gammeldags samfunn. Nå ville arkitektene starte helt på nytt, med et formspråk som var samtidens, og ikke et oppkok av fortiden. Funksjonalismen varte fra ca. 1925 - 1940.

Av ifi.no

Funksjonalismens store idealist, sveitsiske Le Corbusier, mente at menneskenes dårlige boliger var den egentlige grunnen til krig og sykdom. Gjennom arkitekturen ville han skape en ny livsholdning. "De elementære gledene" - sol, luft og grønne trær - skulle inn i boligene ved hjelp av husenes plassering og store vindusflater. Nye konstruksjonsmetoder og materialer som stål og armert betong gjorde det mulig å bygge i høyden slik at det ble mer plass til natur mellom husene.

På denne tiden bodde folk trangt og mørkt i bygårdene i byene. Tuberkolose var en reell frykt, og det eneste botemiddelet var frisk luft, lys og god hygiene.

Den nye blokkbebyggelsen skulle legges i åpent landskap med god avstand mellom blokkene slik at leilighetene fikk lys og sol fra begge sider. Store vindusflater skulle åpne seg mot naturen og lyset, i pakt med tidens renslighet og sunnhetsidealer. Og der mange bygårder fortsatt hadde do utenfor leiligheten, skulle blokkene ha moderne bad, kjøleskap og fellesvaskeri.

"Høyhus gir oss himmelen og landskapet tilbake." Le Corbusier

Stilen tok et kraftig oppgjør med fortidens stiletterligninger, dekor og manglende sammenheng mellom form og funksjon. Man var lei av utenpåklistret pynt og finhet. Nå skulle det være rene linjer, lettstelt og

funksjonelt. Husene skulle formes ut fra beboernes praktiske behov, innenfra. Bygningens ytre vil da gi uttrykk for dens funksjon, og en funksjonell form ville i seg selv alltid være vakker, mente man.

Navnet Funksjonalisme brukes mest i Skandinavia. Ellers i Europa kalte man det Modernisme. Stilen begynte i 1920-årene, men slo igjennom i Norge med "Stockholmsutstillingen» i 1930, og ble populært kalt Funkis. Det var en tid preget av nye tekniske oppfinnelser, industrialisering og masseproduksjon. Man ville kombinere tingenes funksjon med en så enkel form som mulig slik at høy kvalitet kunne maskinlages og bli tilgjengelig for alle. Folk trengte bedre boliger og rimeligere hverdagsvarer. All overflødig pynt måtte skrelles vekk for å tilpasses produksjonsapparatet.

Småhus i funkisstil

Husene skiftet stil totalt. Fra tidligere ornamenterte sveitser- og dragehus med høye tak, fikk vi nå enkle kassehus med tilnærmet flate tak. Slik slapp man skråvegger i annen etasje. Panelet var smalt og uten profiler. Vinduene var uten sprosser og ble plassert usymmetrisk på fasaden. Runde balkonger og sirkelrunde vinduer skilte seg ut på de ellers rette fasadene. Stilen var glad i rette linjer og geometriske former som sirkler og kvadrater.

Inne ble takhøyden senket og listverket krympet. Også kjøkkenet krympet. Det var ikke lenger boligens varme midtpunkt, men et lite, smalt rom med alt innen rekkevidde. En effektiv arbeidsplass for husmoren alene, mer som et laboratorium. Stuen var lys med store vinduer i hjørnet. Møbleringen ble friere med lette stoler og bord som kunne flyttes rundt etter behov.

I forhold til tidligere stiler så det ut som en storm hadde feiet rommene, revet ned gardinene og tømt nipsen ut av vinduene. Alt er lysmalt og såpeskurt. Man pustet befriet ut i husets lette hvilestol.

"Huset er en maskin til å bo i"

Le Corbusier

Funksjonalismens farger ute

Bortsett fra en ganske ren rødfarge, var fargene på småhusene ofte det vi vil kalle sure, som gulbrunt og grågrønt. Hus i to etasjer ble ofte delt i to farger horisontalt. Det kunne være gul oker i første etasje og engelsk rød i annen etasje. Fargene på vinduer og dører ble da brukt omvendt på de to etasjene. Det var også vanlig å ha første etasje i hvit mur, med en stor veranda, og panelt annen etasje i en kraftig farge.

Fargene inne

Naturhvitt og sort ble mye brukt, med rent blått, eplegrønt og gult som kontrastfarger.

Ubehandlet kryssfiner var også populært i taket og på veggene. Over skjøtene mellom platene ble det stiftet smale glattkant lister.

Veggene kunne være naturhvite i 0020-Y20R eller 2020-Y20R. Dører og vinduer grågrønne i 3010-G70Y. Gulvene var ofte mørke brune, som 7020-Y50R eller sterk grønne som 4030-G30Y.

Stilens kjennetegn

Kasseformede hus i to etasjer med lave eller flate tak.

Brede vinduer uten sprosser, usymmetrisk plassert. Panoramavinduer i hjørnet av stuen. I mindre rom enkle tofags vinduer.

Horisontale rette linjer og liggende panel

Pipe på hjørnet av huset som et dekorativt element

Store verandaer i første etasje

Geometriske former som sirkler og kvadrater.

Hvitmalte vegger, med kontrastvegg i en sterk farge.

Lave, lette og komfortable møbler. De første stålrørsmøblene.